

ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์*

WISDOM ABOUT FOLK CRAFTS IN WAY OF LIFE OF THE KHMER PEOPLE IN THAILAND, SURIN PROVINCE

พระมหาเอกพันธ์ม๊ะเตือ, ถนัด ยันต์ทอง และ ในตะวัน กำหอม

Phramaha EkkapanMaduea, Thanad Yhanthong and Naitawan Kumhom

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

Faculty of Social Science and Education, ThongsookCollege

E-mail: maduea.3511@gmail.com, Jawjumpa@hotmail.com, ntawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการปฏิบัติ และองค์ประกอบวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ 2) ภูมิปัญญาด้านงานหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาภาคสนาม วิธีการสังเกต สัมภาษณ์และปฏิบัติสถานการณ์จริง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 25 คน

ผลการวิจัยพบว่า

วิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ มีประวัติความเป็นมา ขั้นตอนและองค์ประกอบที่ปรากฏ 4 ช่วงชีวิต คือ 1) ช่วงการเกิด 2) ช่วงการแก่ 3) ช่วงการเจ็บ และ 4) ช่วงการตาย ที่แสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละช่วงชีวิต

ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ปรากฏงานหัตถศิลป์ 4 ประเพณี ดังนี้ 1) ประเพณีบูชาจวมกรุกำเน็ด 2) ประเพณีโกนจุก 3) ประเพณีบวชนาคและ 4) ประเพณีการทำบุญศพ และ 3 พิธีกรรม ประกอบด้วย 1) พิธีทำบุญต่ออายุ 2) พิธีสะเดาะเคราะห์ และ 3) พิธีมะมีวัต

แนวทางการในการจัดการความรู้ ได้คู่มือภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้าน, วิถีชีวิต, ชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์

* Received May 9, 2024; Revised July 25, 2024; Accepted August 30, 2024

Abstract

The objectives of this qualitative research were: 1) to study the history, practical steps, and components in way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province; 2) to study the wisdom of folk craftsmanship that appears in way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province; and 3) to propose guidelines for knowledge management of the wisdom of folk craftsmanship in way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province accompanied by the Social Studies, Religion and Culture Department. Data were collected through field study, observation, interview, and authentic practicum. There were 25 participants participated in this study.

The study found that;

Way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province have the history, practical steps, and components that appear in the 4 life stages including:1) birth;2) aging;3) illness; and 4) death that represent the uniqueness of each life stage.

Wisdom about folk Crafts in way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province can be found in 4 traditions including: 1) the worship of Juam Khru Kamnoet; 2) Topknot-Cutting ceremony; 3) ordination ceremony; and 4) funeral ceremony. Further, the wisdom of folk craftsmanship the life traditions of Thai-Khmer Surin people can be also found in 3 rituals including: 1) renewal merit ritual; 2) ritual to change one's bad fortune; and 3) Mamuad ritual.

According to knowledge management, Wisdom about Folk Crafts in way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province is produced to use in the Social Studies, Religion and Culture Department.

Keywords; Wisdom about Folk Crafts, Way of Life, Khmer People in Thailand, Surin Province

บทนำ

มนุษย์มีวิถีชีวิตความผูกพันอยู่กับสังคมและสิ่งแวดล้อมนับตั้งแต่เกิด ได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และคติความเชื่อต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้อบรมสั่งสอนและพาทำสืบต่อกันมา สิ่งเหล่านี้ นับเป็นแบบแผนของสังคมในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีความแตกต่างกัน ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและคติความเชื่อนอกจากนี้ มนุษย์เกิดมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมจะมีการสร้างวัฒนธรรมขึ้นใช้เอง

พิธีกรรม เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของประเพณีซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงในเห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ในการประกอบพิธีกรรมทำให้เข้าใจถึงความความสัมพันธ์ทางสังคม 3 ประการ คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับธรรมชาติมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน การศึกษาประเพณีเกี่ยวกับชีวิตจึงจะทำให้เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมที่มีต่อการดำเนินชีวิต และเข้าใจในวิถีชีวิตของผู้คน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์จะมีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต นับตั้งแต่การเกิดจนถึงช่วงสุดท้ายแห่งชีวิตคือการตายซึ่งมีอยู่ในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีพื้นฐานจากความเชื่อและจารีตประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ

ในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ มีงานด้านหัตถศิลป์พื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยผูกพันกับความเชื่อเรื่องภูตผี วิญญาณ ซึ่งเป็นสิ่งมีอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งจะเห็นได้จากในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย ทั้งนี้ประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และเป็นขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางจิตใจ โดยในประเพณีชีวิตจะมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องและมีองค์ประกอบของพิธีกรรมที่พิถีพิถัน มีความงดงาม โดดเด่น แสดงถึงภูมิปัญญา ด้านงานหัตถศิลป์พื้นบ้าน มีการปฏิบัติตามประเพณีในรอบสิบสองเดือนที่สืบทอดกันมา มีผู้นำในการจัดประเพณีและพิธีกรรมที่โดดเด่นในช่วงชีวิตดังกล่าวข้างต้นซึ่งทุกช่วงนั้นได้มีประเพณี พิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างสรรค์ศิลปะหัตถศิลป์เพื่อใช้ในงานเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมนั้น ๆ ซึ่งปรากฏให้เห็นงานหัตถศิลป์ของช่างพื้นบ้าน ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละช่วงประเพณีชีวิต

ในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ที่มีการประดิษฐ์หัตถศิลป์พื้นบ้านโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ๆ จะเห็นได้ใน 4 ช่วงชีวิต 6 ประเพณี พิธีกรรม ได้แก่ 1) ช่วงการเกิดซึ่งเป็นช่วงแรกของชีวิต มีความเชื่อว่าทุกคนเกิดมาจะมีครุประจำตัวติดตัวมาด้วยเรียกว่า “ครูกำเนิด” 2) ช่วงวัยเด็ก มีประเพณีโกนจุก 3) ช่วงวัยผู้ใหญ่ ผู้ชายจะมีประเพณีการบวช 4) ช่วงวัยชราจะมีพิธีกรรมต่ออายุห้าโหล 5) ช่วงการเจ็บป่วย พิธีกรรมที่สำคัญทำมี 2 พิธีคือ มะมีวต และสะเดาะเคราะห์ 6) ช่วงการตาย มีการจัดทำหีบศพที่มีรูปทรงเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

เพื่อเป็นการจัดระบบองค์ความรู้ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องดังกล่าว ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปจัดทำเป็นคู่มือประเพณีชีวิต เพื่อใช้เสริมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ จัดทำเป็นสื่อเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบสารานุกรม หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้เป็นการสร้างความตระหนักในคุณค่าของงานหัตถศิลป์พื้นบ้านให้ดำรงคงอยู่ต่อไป อีกทั้งสร้างคุณค่าแห่งความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการปฏิบัติ และองค์ประกอบวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาด้านงานหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดทำคู่มือ ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเลือกเป้าหมายแบบเจาะจงจำนวน 25 คน โดยใช้กลุ่มเป้าหมายหลักเกี่ยวกับวิถีชีวิต 3 ด้านคือ 1) ภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์พื้นบ้านจำนวน 2 คน 2) ผู้นำในการจัดทำประเพณี จำนวน 3 คน และ 3) ผู้จัดองค์ประกอบ และขั้นตอนในการประกอบประเพณี พิธีกรรม จำนวน 20 คน

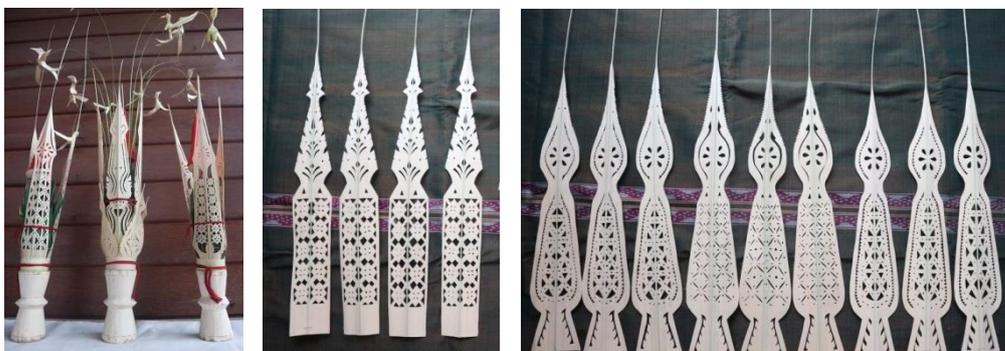
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเกต 2) แบบสำรวจ 3) แบบสัมภาษณ์ และ 4) อุปกรณ์ภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้อามาจำแนกและจัดระบบหมวดหมู่และทำการวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีสัญลักษณ์นิยม แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตายนั้นมีความเป็นมา ขั้นตอน องค์ประกอบต่าง ๆ รวมไปถึงงานหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อประกอบในวิถีชีวิตแต่ละช่วง พบว่า

ช่วงที่ 1 การเกิดซึ่งเป็นช่วงแรกของชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ เชื่อว่าทุกคนเกิดมาจะมีครูประจำตัวติดตัวมาด้วยเรียกว่า “ครูกำเนิด” ซึ่งหมายถึง เทพที่คอยปกป้องรักษาของแต่ละคนมีการประดิษฐ์สิ่งเคารพบูชาที่เรียกว่า “จวมกรู” ที่นำไม้มั่งคณาแกะสลักทำเป็นแกนคล้ายกับสลุบ เรียกว่า “ปะโนลจวม” รอบแกนประดับด้วยการฉลุวดลายบนใบตาลตากแห้ง เรียกว่า “กระจับจวม” ประดับด้วยนกที่สานจากใบตาลมีการเย็บผ้าแดงทำเป็นร่ม และพันสายสิญจน์รอบจวมกรูดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: จวมกรูกำเนิด และกระจับจวมกรูวดลายต่าง ๆ

ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเตือ, (2566 : เมษายน 1). ถ่ายภาพ

ช่วงที่ 2 วัยเด็ก ในวัยนี้จะมีประเพณีโกนจุก เหตุที่เกิดพิธีกรรมนี้เพราะเมื่อใดที่พบว่าเด็กทั้งหญิงและชายที่เกิดอาการเจ็บป่วยบ่อย ๆ พ่อแม่จะบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าถ้าหายเจ็บป่วย จะไว้ผมจุกให้เด็กคนนั้นและจะจัดพิธีโกนจุกให้ด้วยเชื่อว่าเด็กที่มาเกิดนั้นเป็นผู้มีบุญบารมีหรือเชื่อว่าเด็กนั้นคือพระกุมาร ในประเพณีโกนจุกจึงเรียกเด็กที่ไว้ผมจุกว่า “กุมาร” เมื่ออายุครบกำหนดโกนจุก จะมีการจัดทำสถานที่โดยยกเบญจโกนจุก ประดับเบญจาด้วยงานหัตถศิลป์พื้นบ้านด้วยศิลปะการแทงหยวก ตอกลายบนกระดาษสีเพื่อทำฉัตร การสานราชวัติเพื่อกั้นมณฑลพิธี การตัดธงผญุมารจากผ้าไหมหรือผ้าพื้นเมืองการตัดพวงมะโหดด้วยกระดาษแก้วและการแต่งกายกุมารด้วยผ้าไหม สวมเครื่องประดับและสวมมงคลที่ทำจากใบตาล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2: เบญจโกนจุก และการแต่งกายของกุมาร

ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเดื่อ, (2566 : พฤษภาคม 2). ถ่ายภาพ

ช่วงที่ 3 วัยผู้ใหญ่ผู้ชายที่มีอายุครบบวช ก็จะมีพิธีบวชชานาค ในพิธีกรรมจะจัดบายศรีและองค์ประกอบอื่น ที่มีลักษณะเฉพาะไว้ใช้ในพิธีสู่ขวัญชานาค ผู้บวชเรียกว่าชานาคแต่งกายเลียนแบบลักษณะของพญานาค ศีรษะสวมลอมพอกซึ่งเป็นงานหัตถศิลป์ที่สานจากไม้ไผ่โดยส่วนยอดของลอมพอกตกแต่งด้วยการตอกลายจากกระดาษที่มีสีสันต่าง ๆ แต่งตัวนาคด้วยผ้าไหมพื้นเมือง ที่ป่าของนาคห่มผ้าสไบสามสีที่แสดงถึงเกล็ดของพญานาคและสวมเครื่องเงิน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3: ลอมพอกและการแต่งกายของนาค

ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเดื่อ, (2566 : เมษายน 12). ถ่ายภาพ

วงที่ 4 วยชรา มีพิธีกรรมที่ปฏิบัติเพื่อที่จะให้มีอายุยืน สุขภาพร่างกายแข็งแรงคือพิธีกรรมต่ออายุ คำโพธิ์ ในพิธีกรรมต่ออายุนั้นองค์ประกอบของพิธีมีการประดิษฐ์ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทองเป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัย และนำดอกไม้เงินดอกไม้ทองไปไว้ที่ใต้ต้นโพธิ์เสมือนเป็นการค้าโพธิ์ ด้วยเชื่อว่าการค้าโพธิ์เปรียบเสมือนการค้าจุนพระพุทธรศาสนา ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4: พิธีทำบุญต่ออายุ และดอกไม้เงินดอกไม้ทอง

ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเดื่อ, (2566 : มีนาคม 7). ถ่ายภาพ

นอกจากนี้ตามความเชื่อของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ด้านการเจ็บป่วยจะรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันควบคู่กับแพทย์พื้นบ้านแต่ถ้าอาการไม่ดีขึ้นก็จะจัดให้มีพิธีกรรมการรักษาตามความเชื่อ คือ พิธีกรรมมะมั่วต มีการทำปะรำพิธีมุงด้วยทางมะพร้าว ภายในประดับด้วยพวงมะโหดมีการทำบายศรีต้น, บายศรีถาด เพื่อเป็นเครื่องบูชา มีการจัดเตรียมผ้าไหมพื้นเมืองสุรินทร์ลวดลายต่าง ๆ เพื่อใช้แต่งกายมะมั่วตดังภาพที่ 5 และ ภาพที่ 6 และอีกพิธีกรรมหนึ่งที่มีนิยมปฏิบัติคือการ สะเดาะเคราะห์ ซึ่งมีองค์ประกอบด้านหัตถศิลป์ที่สำคัญคือ “เป” ทำจากาบด้วยที่มีลักษณะตามขนบโบราณ ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 5 : บายศรีต้นในพิธีกรรมมะมั่วต

ภาพที่ 6 : บายศรีถาดในพิธีกรรมมะมั่วต

ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเดื่อ, (2566 : เมษายน 15). ถ่ายภาพ

ภาพที่ 7 : เปนพิธีสะเดาะเคราะห์ และพิธีสะเดาะเคราะห์
ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเตือ, (2566 : มีนาคม 25). ถ่ายภาพ

ช่วงที่ 6 การตาย ซึ่งเป็นบันปลายแห่งชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมการทำบุญให้คนตายเป็นอย่างมากมีการจัดทำหีบศพที่มีรูปทรงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ตกแต่งด้วยการตกแต่งจากกระดาษสี ส่วนเมรุพระผู้ใหญ่มี่ตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนและผู้เป็นที่นับถือของชุมชนจะทำเมรุชั่วคราว ประดับด้วยงานหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ใช้ศิลปะการแทงหยวก โดยช่าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและเครือข่ายมาลงแรงช่วยกัน แสดงถึงความร่วมแรงร่วมใจการทำงานเพื่ออุทิศให้ผู้จากไปด้วยความเคารพและความศรัทธา ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8: หีบศพบนเชิงตะกอน และลวดลายดอกกระดาษบนหีบศพ
ที่มา : พระมหาเอกพันธ์ มะเตือ, (2566 : มกราคม 13). ถ่ายภาพ

แนวทางการในการจัดการความรู้ ได้คู่มือภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ประกอบการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ดังนี้

ภาพที่ 9 : คิวอาร์โค้ด คู่มือภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัด สุรินทร์

อภิปรายผล

จากการศึกษาเมื่อได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วสามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการปฏิบัติ และองค์ประกอบวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ การดำรงชีวิตของชาวไทยเขมรในทุก ๆ ช่วงของชีวิตดำเนินควบคู่ไปกับประเพณีพิธีกรรมความเชื่อ ที่สามารถทำให้เกิดความสุขและสบายใจโดยมีองค์ประกอบในทุกประเพณีและพิธีกรรมตลอดช่วงชีวิตซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์พื้นบ้านแม้มีการปรับเปลี่ยนบ้างแต่ก็ยังคงมีการดำเนินการสืบเนื่องต่อกันมา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่ายิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีหน้าที่นิยม ของEmile Durkheim (1897) ทฤษฎีนี้มีข้อสรุปว่า “ระบบสังคม คือระบบที่ส่วนต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นสาระเพื่อการคงอยู่ของส่วนทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงต่างก็เป็นอิสระและรวมกันเป็นปึกแผ่นได้อย่างสมบูรณ์” และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร โด่งดี (2555, 159) ศึกษาพบว่า บทบาทในการประกอบพิธีกรรมทุกขั้นตอนทั้งผู้นำพิธี ผู้จัดองค์ประกอบ รวมถึงขั้นตอนดำเนินพิธี เพื่อให้ได้รับความสุข พ้นจากทุกข์ทั้งปวง องค์ประกอบสัญลักษณ์ของพิธี และขั้นตอนพิธีมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ แฝงไปด้วยความเชื่อ ค่านิยม และความศักดิ์สิทธิ์ สร้างขวัญกำลังใจ และเกิดความเป็นสิริมงคล

2. ภูมิปัญญาด้านงานหัตถศิลป์พื้นบ้านที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ ความศรัทธาที่ประกอบด้วยจารีตประเพณีที่มีลักษณะเป็นพื้นบ้าน สัมพันธ์กับบริบทในสังคมที่มีประโยชน์ต่อวิถีชีวิต โดยมีการถ่ายทอดด้วยการบอกเล่า “มุขปาฐะ” ที่เป็นตามแบบประเพณี และสัญลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ของชุมชน มีการพัฒนาปรับปรุงจนได้ผลที่สมบูรณ์สามารถเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตได้ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาหัตถศิลป์พื้นบ้านซึ่งที่พบมีรูปแบบ กรรมวิธีตามแนวความคิดขนบธรรมเนียมประเพณีของตนจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชนและจิตนาการที่มีต่อธรรมชาติและชีวิตได้จึงก่อให้เกิดงานหัตถศิลป์ที่มีการการสรรสร้างผลงานด้วยการใช้เทคนิค การแทง การตอก การแกะ การฉลุ การตัด การพับ การสาน และการทอ ที่ปรากฏอยู่ในประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ของ Julian Steward (1940 อังโน นิยมพรรณ วรณศิริ, 2540, 268)และแนวคิดทฤษฎีสัญลักษณ์นิยมของ (Turner, 1969) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา แก้วหล้า (2558, 118) ศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาหัตถศิลป์

พื้นบ้านนอกจากจะเป็นงานศิลปะที่ประกอบเพื่อความสวยงามยังสะท้อนถึงความหมายของพิธีกรรม พลังของธรรมชาติที่ทำให้ผู้คนคลายจิตใจสงบ อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดความหลังแห่งศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย

สรุปผล

จากการศึกษาวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าตลอดช่วงชีวิตมีประเพณี พิธีกรรมซึ่งเกิดขึ้นจากพื้นฐานทางความเชื่อมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบเนื่องกันมาแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการพัฒนาที่เจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์เพียงใดก็ตาม ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตที่ยังยึดถือปฏิบัติกันสืบมา มีผู้นำในการจัดประเพณีและพิธีกรรมซึ่งประเพณีที่และยังปฏิบัติต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การแก่การเจ็บ และการตาย ซึ่งทุกช่วงชีวิตนั้นได้มีประเพณี พิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องอีกทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถสร้างสรรค์ศิลปะโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการประดิษฐ์ลวดลายที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกันกับระบบนิเวศที่มีอยู่แวดล้อมในชุมชนนำมาประยุกต์เพื่อใช้ในงานเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมนั้น ๆ และปรากฏให้เห็นงานหัตถศิลป์ของช่างพื้นบ้าน ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวิถีชีวิตชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดจัดทำเป็นหนังสือหนังสืออ่านประกอบหรือสารานุกรม หรือเผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์
2. ควรมีการวิจัยการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรม หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์ หรือเขมรถิ่นไทยในภูมิภาคอื่น ๆ หรือเขมรในราชอาณาจักรกัมพูชา

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัดถากร. (2523). “ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย.” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิยมพรรณ วรณศิริ. (2540). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2549). **ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- วาสนา แก้วหล้า. (2558). **ภูมิปัญญาหัตถศิลป์ในระบบสุขภาพชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ในจังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทยและเมืองเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เสถียรโกเศศ.(2551). **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต**. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- อัมพร โด่งดี. (2555). **บทบาทพระสงฆ์ในพิธีกรรมบำบัดที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของ ประชาชนในจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อารีย์ ทองแก้ว. (2549). **วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.

Durkheim, Emile. (1897). **Suicide: A Study in Sociology**. New York : Free Press.

Turner, Jonathan H. (1969). **The Structure of Sociological Theory**. Homewood, Ill : the Dorsey Press.